

Pandemi Sürecinde Özel Eğitim Okul ve Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Serkan AKTEN¹

Öz

Çalışmanın amacı pandemi sürecinde acil geçilen uzaktan eğitim sürecinde özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini incelemektir. Araştırma betimsel tasarımda olup, Ekim 2021 ve Mayıs 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Kırklareli ilindeki özel eğitim alanındaki okul/kurumlarda ve Bilim Sanat Merkezlerinde görev yapan 207 öğretmen çalışma tamamlanmıştır. Çalışmada “demografik bilgi formu” ve “öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini belirleme ölçeği” kullanılarak veriler toplanmıştır. Bilim ve Sanat Merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin ölçeğin genel sıkıntılar ve derslerde yaşanan sıkıntılar alt boyutunda daha az sorun yaşadıkları yönünde görüş bildirdikleri bulunmuştur. 2. Kademe ve 3. Kademe görev yapan öğretmenlerin ölçeğin puan ortalamalarının 1. Kademe görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutlarına göre öğrencilerin arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle etkileşiminin azaldığı, öğrencilerin uzaktan eğitime katılmakta zorlandıkları, öğretmenler arasındaki etkileşimin azaldığı, dersleri ve devamı kontrol etmenin zorlaştığı, ders verme süresinin kısaldığı ve öğretmenlerin uyum sağlamak zorlandıkları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, uzaktan eğitim, özel eğitim, öğretmenler

Examining the Views of Teachers Working in Special Education Schools and Institutions on Distance Education During the Pandemic

Abstract

The purpose of study is to examine the views of teachers working in special education schools and institutions regarding distance education during the emergency distance education during the pandemic. This is a descriptive study carried out between October 2021 and May 2022. The study was completed with 207 teachers working in special education schools/institutions and Science and Art Centers in Kırklareli city. This study data were collected using a "demographic information form" and a "scale to determine teachers' views on distance education". It was found that teachers working in Science and Art Centers stated that they experienced fewer problems in the general problems and problems experienced in lessons sub-dimensions of the scale. It was determined that the average score of the teachers working at the 2nd and 3rd levels was higher than that of the teachers working at the 1st level. According to the subscales of scale was determined that students' interaction with their friends and teachers decreased, students had trouble in participating distant learning, interaction between teachers decreased, it became difficult to control classes and attendance, teaching time got shorter and teachers had difficulty in adapting students to the classroom practices.

Keywords: Pandemic, distance education, special education, teachers

Makale Geçmişi	Geliş:07.04.2025	Kabul:08.12.2025	Yayın:30.12.2025
Makale Türü	Araştırma Makalesi		
Önerilen Atf	S. Akten (2025). Pandemi sürecinde özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesi. <i>Uluslararası Eğitimde Mükemmellik Arayışı Dergisi (UEMAD)</i> , 5 (2), ss. 62-77.		

¹ Sorumlu Yazar: Dr. Öğr. Üyesi Serkan AKTEN / Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi. Çocuk Gelişimi Bölümü. Kırklareli /TÜRKİYE e- posta adresi; serkanakten@klu.edu.tr, orcid no :0000-0002-9794-474x

Giriş

2019-2020 yıllarında tüm dünyayı etkileyen Covid-19 pandemisi ile birlikte eğitim-öğretim alanında da uzaktan eğitime geçilme zorunluluğu ortaya çıkmıştır (Demirtaş ve Kavruk Elif, 2021). Türkiye de Covid-19 pandemisinin eğitim sistemi üzerindeki etkilerini azaltabilmek ve salgının yayılımı engelleyebilmek amacı ile Millî Eğitim Bakanlığı (MEB, 2020), Eğitim Bilişim Ağı (EBA) aracılığı ile eğitim ve öğretimi uzaktan sürdürme yoluna gitmiştir. Bu tür bir eğitim öğretim uygulamasının öğretmen, öğrenci ve öğretim programı açısından farklı gereklilik ve özellikler gerektiren bir platform olduğu, bu sebeple öğretim materyallerinin paylaşılmasının ötesinde mümkün olduğu kadar yüksek düzeyde öğrenmenin sağlanabilmesi ve bu faaliyetlerin devam ettirebilmesi gibi nedenlerle değişik strateji ve öncelikler gerektirdiğine literatürde yer verilmektedir (Özcan ve Saraç, 2020).

Pandemi ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda uzaktan eğitimin çeşitli avantajlı ve dezavantajlı yönleri olduğundan bahsedildiği görülmektedir. Avantajlı yönlerine bakıldığında eğitime ulaşımında yol becerileri artırması olarak sıralandığı görülmektedir. Dezavantajlı yönlerine baktığımızda ise; derslerin tam olarak dinlememesi, etkileşimsizlik, iletişim sorunları, derse tam katılımın sağlanmaması, teknik problemler, ders materyallerinin hazırlanmasında yaşanan sıkıntılar, alt yapı sorunları, ölçme değerlendirme tam yapılamaması, uygulamalı derslerin yapılmaması, düz anlatım yönteminin daha çok kullanılması, öğretmenlerin çevrimiçi dersleri sevmemesi, öğretmen ve öğrenciler arasında yaşanan motivasyon düşüşü ve etkileşim sorunları, teknoloji kullanımında yaşanan sorunlar, konsantrasyon problemleri, depresif belirtiler gibi hususların ortaya çıktığı görülmektedir (Sarı vd.,2023).

Çevrimiçi eğitim faaliyetleri uzun süreden beri kullanılsa da özel eğitimde çevrimiçi eğitimin kullanılması oldukça yeni bir konudur. Bu durum da özel eğitim uygulamalarında çeşitli tartışmalara yol açmıştır (Mengi ve Alpdoğan 2020). Çünkü özel eğitimde hedeflenen başarıya ancak öğrenci, veli ve öğretmenlerin işbirliği ile ulaşılabilmesi mümkün olabilir. Tüm bu nedenler ile öğretmenlerin özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesindeki rolü çok önemlidir (Mengi ve Alpdoğan 2020). Eğitim sisteminde acilen geçilen uzaktan eğitim süreci, öğrencilerin ve öğretmenlerin hazırlıksız olarak çevrimiçi ortamda eğitime dahil olmalarına sebep olmuş eğitime teknolojinin entegre edilmesi öğrenci, öğretmen ve aileler açısından ciddi problemlere neden olmuştur. Uzaktan eğitimin ev ortamında gerçekleşmesi ve okul ortamından uzakta olması nedeni ile özel gereksinimli öğrencilerde büyük sorunlara neden olduğu, özel gereksinimi olan öğrencilerin yüz yüze aldıkları eğitimde kazandıkları bilgi ve becerilerin bu süreçte unutulduğu belirtmektedir (Ertekin, 2022). Özel gereksinimli bireylerin pandeminin en fazla etkilediği gruplar arasında olduğu ve eğitim çalışmalarının özel olarak hazırlanmış materyal, özel öğretim yöntem ve teknikleri ve bireysel çalışmalar gerektirmesi gibi nedenlerle pandemi nedeni ile acil olarak geçilen uzaktan eğitimin özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin işini daha da güçleştirdiğini vurgulanmaktadır (Kara ve Karip, 2020). Resi vd.'nin (2022) yaptıkları araştırmada pandemi koşullarında özel gereksinimli çocuklarla çalışan öğretmenlerin kapsayıcı öğretim ve iş birliğinde yeterlilik ve davranış yönetimi gibi konularda öz yeterlilik düzeylerinde önemli derecede düşüşler olduğunu tespit etmişlerdir. Bazı çalışmalarda fiziksel okulların sağladığı düzenli, yapılandırılmış öğrenme ortamlarının yokluğu, öğrenciler, öğretmenleri ve akranları arasındaki sınırlı etkileşim ve çok ihtiyaç duyulan terapi ve hizmetlerin sınırlı sayıda olması nedeniyle, pandeminin özel eğitim öğrencilerini ve bu alanda çalışan öğretmenleri ağır bir şekilde etkilediğini ifade etmektedirler (Hamilton vd., 2020; Smith, 2020). Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin, pandemiye benzer gelişebilecek durumlarda acil uzaktan eğitim sürecinin başlangıcında çevrimiçi öğrenmeye geçiş sırasında öğretmeye hazırlıklı olmaları gerekmektedir (Allouh vd. 2021; Kan ve Yel 2019). Literatür incelendiğinde özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin, pandemi döneminde çevrimiçi öğrenmeye geçiş sürecine hazırlıksız yakalandıklarını ve süreçle ilgili birçok talebi üstlenmek zorunda olduklarını ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca bu dönemde özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin özel ihtiyaçları olan öğrencilere yönelik ders planları ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Planlarını (BEP) (Özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda hazırlana plan) oluşturmak için yeni stratejileri ve teknoloji araçlarını anlamaları da gerekmiştir. Williams (2020) yaptığı çalışmada pandemi sürecinde özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin ek sorumluluk altında olduğunu bazen teknolojiye tek başına erişemeyen öğrenciler

olduğunu ve öğrencilerinin BEP'lerine dikkat etmek ve ilerlemelerini izlemek zorunda kaldıklarını açıklamıştır.

Literatür incelendiğine pandemide zorunlu olarak geçilen acil uzaktan eğitim sürecinde özellikle özel eğitim okul/kurumlarının, özel eğitim öğrencilerinin, ailelerinin ve bu okul/kurumlarda görev yapan öğretmenlerin süreçten en olumsuz şekilde etkilenen gruplar olduğu anlaşılmaktadır. Bu süreçte özel eğitime özgü materyal, yöntem, teknik ve bireyselleştirme gibi açılardan özel olarak düzenlenmesinin gerekliliği, çevrimiçi öğrenme süreçlerine ve yeni teknolojiye uyum sağlama gereği özel eğitim alanında çalışan öğretmenler açısından uzaktan eğitim sürecini oldukça güç hale getirdiği anlaşılmaktadır. Yüz yüze eğitim sürecinde de uygulanması emek ve çaba gerektiren özel eğitim çalışmaları pandemi sürecinde uzaktan eğitime geçilmesi ile birlikte hem bu alanda çalışan öğretmenler için hem de özel gereksinimli öğrenci ve aileleri açısından daha zor hale gelmiştir. Bu süreçte özel gereksinimli öğrencilerin uzaktan eğitim teknolojilerine erişimindeki genel yetersizlikler nedeni ile oluşan eğitim açıklarının kapatılması bu alanda çalışan öğretmenler açısından oldukça zorlayıcı olmuştur. Bu nedenle pandemi sürecinde özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin çevrimiçi eğitime ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik araştırmaların yapılması gereklidir. Bu doğrultuda özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine dair kurum ve kuruluşlar tarafından acil uzaktan eğitim sürecinde yaşanan güçlüklerin görülerek, gelecekte de acil olarak geçilme ihtimali olan uzaktan eğitim süreçleri için bu alanda çalışan öğretmenler, öğrenciler ve aileler için sunulan önerilere yönelik önceden gerekli hazırlıkların yapılarak önlemlerin alınması açısından literatüre önemli katkılar sağlayacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı pandemi döneminde acil geçilen uzaktan eğitim sürecinde özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini incelemektir.

Araştırma soruları

1. Öğretmenlerin pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitime ilişkin görüşleri ne seviyededir?
2. Öğretmenlerin pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitime ilişkin görüşleri görev yaptıkları okula göre değişmekte midir?
3. Öğretmenlerin pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitime ilişkin görüşleri görev yaptıkları kademeye göre değişmekte midir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma betimsel nitelikte yapılmıştır. Betimsel nitelikte çalışmalar geniş gruplardaki bireylerin bir olgu veya olayla ilgili görüşlerinin, tutumlarının incelendiği, olgu ve olayların betimlenmesinin amaçlandığı araştırmalardır (Karakaya, 2012). Araştırma sonucunda, bulunan sonuçlara dayalı olarak araştırma soruları cevaplanmaktadır (Kaptan, 1998; Karasar, 2005). Ölçek, araştırma konusu olaylar, olgular, nesnelere ve varlıkların ölçülmesi planlanan durumlarını referans olarak oluşturulmuş veri toplama (gözlem) aracıdır. Ölçekler araştırmanın konusuna ilişkin belli özelliklerin (ölçüme esas) sayısal olarak ortaya konmasına imkan sağlar (Hovardaoğlu, 2007). Bu araştırmada da özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesi ve bu duruma ilişkin olay ve olguların betimlenmesi hedeflendiği için betimsel araştırma tekniği seçilmiştir.

Çalışma Grubu/evren ve Örneklem

Araştırma evreni 2021–2022 döneminde Kırklareli ilindeki özel eğitim okulları, destek eğitim ve özel alt sınıflar, özel rehabilitasyon merkezleri ile Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) (Üstün potansiyelli öğrencilerin eğitim öğretim çalışmalarının yürütüldüğü okul) görevli 359 öğretmenden meydana gelmektedir. Örneklem alınacak birey sayısı belirlenirken aşağıda yer alan evrendeki birey sayısı bilinen durumlarda örneklem hesaplama formülü kullanılarak belirlenmiştir.

$$N = \frac{N t^2 p q}{d^2(N-1) + t^2 p q}$$

Örneklem büyüklüğü, %95 güvenilirlik seviyesi, %5 hata oranı göz önüne alınarak form yapılan hesaplamalara göre 186 kişi olarak tespit edilmiştir. Ancak örneklem kaybı göz önünde bulundurularak 211 öğretmen olarak planlanmıştır.

Araştırmada katılımcıların belirlenmesinde örnekleme yöntemi olarak “basit rastlantısal (tesadüfi) örnekleme yöntemi” seçilmiştir. Örnekleme yöntemi bir araştırmada evrenin tamamına ulaşılmasının güç veya imkânsız olduğu durumlarda başvurulan bir yoldur (Karasar, 2005). Bu yöntemde her bir birim eşit ve bağımsız olarak örnekleme seçilebilmektedir (Erdoğan ve ark., 2014). Çalışma grubunun oluşturulmasında öğretmenlerin isimleri kodlanarak bir torbaya atılmış ve 211 öğretmenin ismi çekilerek çalışma grubu belirlenmiştir. Örneklem grubu olan 211 öğretmenden 4 tanesi ölçeğin uygulama, katılan öğrenci ve yoksun öğrenci kısımlarını doldurmadığı için araştırma 207 öğretmen ile tamamlanmıştır. Veri toplama araçları öğretmenlerin çalıştıkları okullarda (Merkez Kırklareli Bilal Yapıcı Özel Eğitim Okulu I ve II. kademe), Merkez Kırklareli Bilal Yapıcı Özel Eğitim Uygulama Okulu III.kademe, Lüleburgaz Şehit Mutlucan Kılıç Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi I.II.III. kademe, Merkez Özel Trakya Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Merkez Özel AÇEM Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Merkez Özel Can Dostum Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi) araştırmacı tarafından yüz yüze (ölçeğin öğretmenler tarafından doldurulması ile) ve gönüllülük esas alınarak doldurulmuştur. Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1
Araştırma Kapsamındaki Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Değişkenler		Frekans(n)	Yüzde(%)
Cinsiyet	Bayan	160	%75,2
	Erkek	47	%24,8
Kıdem	1-5 yıl	122	%58,3
	6-10 yıl	44	%20,8
	11-15 yıl	25	%12,3
	16-20 yıl	11	%5,7
	20 yıl üstü	5	%2,9
Öğrenim	Önlisans	39	%19,8
	Lisans	147	%71,0
	Yüksek Lisans	16	%7,7
	Doktora	5	%2,4
Görev Kademe	1.kademe	85	%41,2
	2.kademe	65	%31,6
	3.kademe	56	%27,2
Engel Türü	OSB Zihinsel	173	%83,6
	DHB-ÖÖG	15	%7,2
	İşitme Görme Fiziksel	1	%0,5
	Üstün	15	%7,2
	Diğer	3	%1,5
Okul Türü	Devlet	170	%82,1
	Özel Rehabilitasyon	37	%17,9
Öğrenci Sayısı	0-5	198	%95,7

	6-15	4	%1,9
	16-25	2	%0,9
	26 ve üzeri	3	%1,5
Total		207	%100
Uygulama	ZOOM	182	%87,9
	EBA	5	%2,4
	TEAMS	2	%1,0
	Diğer	18	%8,7
Katılan Öğrenci (uzaktan eğitime katılım sağlayan ortalama öğrenci sayıları)	0	33	%15,9
	1-10	167	%80,7
	11-29	4	%1,9
	30 ve üzeri	3	%1,4
Yoksun Öğrenci (uzaktan eğitim için gerekli araç ve gereci olmayan öğrenci sayıları)	0	196	%94,7
	1-10	9	%4,3
	11-29	1	%0,5
	30 ve üzeri	1	%0,5
Total		207	%100

Tablo 1 analiz edildiğinde, çalışma kapsamındaki öğretmenlerin çoğunluğunun kadın olduğu ve mesleki kıdemlerinin 5 yılın altında olduğu belirlendi. Öğretmenlerin çoğunluğunun lisans mezunu olduğu ve 1. kademe çalıştığı anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin çoğunluğu Otizm spektrum bozukluğu ve zihin yetersizliği olan öğrenciler ile çalışmaktadır. Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin çoğunluğunun devlete bağlı okullarda çalıştığı görülmektedir. Öğretmenlerin sınıfında genellikle (%82,0) 0-5 tane öğrenci olduğu anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin büyük bir oranının (%87,9) uzaktan eğitimde Zoom programını kullandıkları, uzaktan eğitime katılan öğrenci sayısının (%80,7) 1-10 olduğu, uzaktan eğitim için gerekli araç ve gereci olmayan öğrenci sayısının (%94,7) çok az olduğu görülmektedir.

Araştırma Etiği

Araştırmaya başlamadan önce bir üniversitenin Etik Kurulu'ndan etik kurul izni (28.12.2021 tarih ve E-69456409-199-35270 sayılı numarası) ve araştırmanın yapıldığı ilin Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma ile ilgili kurum izni alınmıştır (23.02.2022 tarih ve E-81588373-605.01-44239848 sayılı araştırma izin yazısı). Ölçeği geliştiren Doç. Dr. Mustafa METİN'den mail yolu ile ölçeğin kullanım izni alınmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlere çalışma ile ilgili bilgi verilerek, araştırmaya gönüllü katıldıklarını bildiren bilgilendirilmiş olur formu imzalatılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada araştırmacı tarafından literatür göz önünde bulundurularak hazırlanan demografik bilgi formu ve "Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerini Belirleme Ölçeği" kullanılmıştır. Demografik bilgi formu; araştırmacı tarafından ilgili literatür göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Demografik bilgi formu yedi maddeden oluşmaktadır.

Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerini Belirleme Ölçeği; Metin, Çevik ve Gürbey (2021) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek öğretmenlerin uzaktan eğitim hakkındaki görüşlerini geçerli ve güvenilir bir biçimde ölçmeyi amaçlamaktadır. Altı faktörlü yapıda ve toplam 37 maddeden oluşan ölçek beşli likert tipindedir (Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle katılıyorum). Ölçeğin Metin, Çevik ve Gürbey (2021) tarafından yapılan geliştirilme çalışmasında doğrulayıcı faktör analizleri incelendiğinde RMSEA değeri 0,054, GFI değeri, 081, CFI değeri 091 IFI değeri 0,92 olarak hesaplandığı görülmektedir. Yine aynı çalışmada ölçeğin cronbach alpha güvenirlik katsayısı 0,847 olarak bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin öğretmenlerin uzaktan eğitim hakkında görüşlerini geçerli ve güvenilir olarak belirleyebildiğini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada ölçeğin cronbach alpha güvenirlik katsayısı 0,847 olarak hesaplanmıştır. Ölçek faktörlerde yer alan maddelerin puanlarına ait ortalama ve standart sapma değerlerine göre değerlendirilmektedir. Pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini belirleme ölçeğini değerlendirmede kullanılan Cronbach's Alpha değerleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2

Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerini Belirleme Ölçeğinin Faktörlerine Göre Güvenirlik Katsayıları

	Faktörlerin madde sayıları	Cronbach's-Alpha Katsayısı
<i>1. Uzaktan Eğitimdeki Genel Sıkıntılar</i>	9	,862
<i>2. Uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklar</i>	9	,861
<i>3. Uzaktan eğitimde ders sırasında yaşanan sıkıntılar</i>	7	,860
<i>4. Uzaktan eğitimin olumlu yanları</i>	5	,797
<i>5. Uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartları</i>	4	,522
<i>6. Uzaktan eğitimde teknoloji kullanımı</i>	3	,598

Tablo 2 incelendiğinde 1. Uzaktan Eğitimdeki Genel Sıkıntılar, 2. Uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklar, 3. Sıkıntılar faktörlerine ait cevaplar yüksek derecede güvenilir olarak değerlendirilmiştir. 4. Uzaktan eğitimin olumlu yanları faktörüne ait cevaplar orta derecede güvenilir, 5. Uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartları ve 6. Teknolojinin Kullanımı faktörlerinin cevapları ise düşük güvenilir olarak değerlendirilmiştir (Tablo 2). Ölçeğin orijinali normal gelişim gösteren öğrencilerle çalışan öğretmenlere uygulanmıştır. Bu çalışmada ise ölçek özel gereksinimli öğrencilerle çalışan öğretmenlere uygulandığı için son iki alt boyutun değerlerinin düşük çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü çalışmamızdaki öğretmenlerin çalıştığı grupta yer alan çeşitli özür grubuna sahip çocuklar teknoloji kullanımında yetersiz oldukları için çalışma şartları da olumsuz etkilenmektedir. Tablo 3'te çalışmaya ait faktörler arası ilişkiler Spearman Korelasyon Analizi uygulanarak gösterilmiştir.

Tablo 3

Faktörler Arasındaki İlişkinin Araştırılması

	1	2	3	4	5	6
1.faktör	.000					
2.faktör	.022	.000				
3.faktör	.451**	.000	.000			
4.faktör	-.198**	.109	-.307**	.000		
5.faktör	.029	.153*	-.079	.171*	.000	
6.faktör	.005	.113	.146*	.128	.041	.000

p< .05*; p= .01**; **1:** 1.faktör; **2:** 2.faktör; **3:** 3.faktör; **4:** 4.faktör; **5:** 5.faktör; **6:** 6. faktör.

Tablo 3'te yer alan korelasyon katsayılarını inceleyecek olursak en yüksek pozitif korelasyon değeri 3. faktör (Uzaktan Eğitimde Ders Sırasında Yaşanan Sıkıntılar) ile 1. faktör (Uzaktan Eğitimdeki Genel Sıkıntılar) arasındadır ($p = .01$ ve $r = .451$). En düşük negatif korelasyon ise 4. etken (Uzaktan Eğitimdeki Olumlu Yanları) ile 3. faktör (Uzaktan Eğitim Sürecinde Ders Sırasında Yaşanan Sıkıntılar) arasındadır ($p = .01$ ve $r = -.307$) (Tablo 3).

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 18 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ölçekteki Sosyo-demografik bilgilere ait maddelerin frekans tabloları sayı ve yüzde elde edilecek şekilde yapılandırılarak analiz edilmiştir. Araştırma anketindeki 6 faktöre (Genel Sıkıntılar, Olanaklar, Sıkıntılar, Olumlu Yanlar, Çalışma Şartları, Teknolojinin Kullanımı) ilişkin güvenilirlik (iç tutarlılığı) analizi için Cronbach's Alpha Katsayıları hesaplanmıştır. Faktörlerde yer alan anket maddelerinin puanlarına ait ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Faktör skorlarının normal dağılım için uygun olup olmadığı $n > 50$ değeri için Kolmogorov Smirnov testi ile analiz edilmiştir. Faktörler arası ilişkinin incelenmesi için Spearman Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Verilerin normal dağılım sağlayıp sağlamadığını değerlendirmek için normallik testi yapılmıştır. Yapılan normallik testi sonucuna göre araştırmadan elde edilen verilerin normallik varsayımını sağlamadığı görülmektedir. Araştırma verilerinin normallik varsayımını sağlamaması nedeniyle yapılan karşılaştırmalı analizlerde parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis ve Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Spearman Korelasyon Testi kullanılarak değişkenler arası ilişki incelenmiştir.

Bulgular

Öğretmenlerin Pandemi Sürecinde Uygulanan Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerine ilişkin ölçeğin faktörlerinden almış oldukları puan ortalamaları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4

Uzaktan Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşleri Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Betimsel İstatistikler

Ölçek/Alt boyutlar	Grup	n	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	\bar{X}	Ss	Cronbach Alpha
UEGS	BİLSEM	15	9	39	28,60	8,96	0,86
	Özel Eğitim Okulu	154	9	45	35,53	5,66	
	Rehabilitasyon	38	14	45	35,76	7,50	
UEÖSO	BİLSEM	15	20	45	33,53	6,80	0,86
	Özel Eğitim Okulu	154	9	45	32,33	6,31	
	Rehabilitasyon	38	9	45	33,63	6,89	
UEDYS	BİLSEM	15	7	31	21,07	6,87	0,85
	Özel Eğitim Okulu	154	14	35	28,78	4,56	
	Rehabilitasyon	38	11	35	27,55	5,93	
UEOY	BİLSEM	15	5	25	13,53	5,42	0,79
	Özel Eğitim Okulu	154	5	25	13,07	4,26	
	Rehabilitasyon	38	5	24	12,42	4,33	
UEÖÇ	BİLSEM	15	6	17	12,93	2,73	0,52
	Özel Eğitim Okulu	154	4	20	11,53	3,18	
	Rehabilitasyon	38	5	18	12,42	2,91	
UETK	BİLSEM	15	3	15	7,68	2,99	0,61
	Özel Eğitim Okulu	154	3	15	9,73	2,74	
	Rehabilitasyon	38	6	15	9,30	2,37	

UEGS: Uzaktan Eğitimdeki Genel Sıkıntılar; **UEÖSO:** Uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklar; **UEDYS:** Uzaktan eğitimde ders sırasında yaşanan sıkıntılar; **UEOY:** Uzaktan eğitimin olumlu yanları; **UEÖÇ:** Uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartları; **UETK:** Uzaktan eğitimde teknoloji kullanımı.

Tablo 4'te "uzaktan eğitimde yaşanan genel sıkıntılar" faktörüne ait BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin puan ortalaması 28,60±8,96, özel eğitim okulunda görev yapanların 35,53±5,66, rehabilitasyon merkezinde görev yapanları 35,76±7,50 olarak tespit edilmiştir. Özel eğitim okulunda ve Rehabilitasyon merkezinde görev yapan öğretmenlerin bu faktöre ait puan ortalamalarının diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. "Uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklar" faktörüne ait BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin puan ortalaması 33,53±6,80, özel eğitim okulunda görev yapanların 32,33±6,31, rehabilitasyon merkezinde görev yapanları 33,63±6,89 olduğu anlaşılmaktadır. bu faktöre ait puan ortalamalarının BİLSEM ve rehabilitasyon merkezinde çalışan öğretmenlerde daha yüksek olduğu saptandı. "Uzaktan eğitimde ders sırasında yaşanan problemler" faktörüne ait BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin puan ortalaması 21,07±6,87, özel eğitim okulunda görev yapanların 28,78±4,56, rehabilitasyon merkezinde görev yapanları 27,55±5,93 olduğu görülmektedir. Özel eğitim okulunda ve rehabilitasyon merkezinde çalışan öğretmenlerin bu faktöre ait puan ortalamalarının diğer merkezlerden daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. "Uzaktan eğitimin olumlu yanları" faktörüne ait BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin puan ortalaması 13,53±5,42, özel eğitim okulunda görev yapanların 13,07±4,26, rehabilitasyon merkezinde görev yapanları 12,42±4,33 olduğu görülmektedir. Bu faktöre ait puan ortalamalarının BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin en yüksek olduğu görülmektedir. "Uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartları" faktörüne ait BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin puan ortalaması 12,93±2,73 özel eğitim okulunda görev yapanların 11,53±3,18, rehabilitasyon merkezinde görev yapanları 12,42±2,91 olduğu görülmektedir. BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin puan ortalaması bu faktörde en yüksek bulundu. "Uzaktan eğitimde teknoloji kullanımı" faktörüne ait BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin puan ortalaması 7,68±2,99, özel eğitim okulunda görev yapanların 9,73±2,74, rehabilitasyon merkezinde görev yapanları 9,30±2,37 olduğu görülmektedir. Özel eğitim okulunda ve rehabilitasyon merkezinde çalışan öğretmenlerin bu faktöre ait puan ortalamaları daha yüksektir (Tablo 4).

Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşlerinin Puan Ortalamalarının Çalıştıkları Okula Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin görev yaptıkları okul türlerine göre puan ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal Wallis H Testi bulguları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okul Türüne Göre Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Bulguları

Ölçek Alt Boyutları	n	Gru p	\bar{X}	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p**	Fark
UEGS	15	A	28,60	54,90	2	13,18	0,001	B>A C>A
	154	B	35,53	107,05				
	38	C	35,76	121,80				
UEÖSO	15	A	33,53	114,20	2	3,35	0,18	
	154	B	32,33	101,64				
	38	C	33,63	120,89				
UEDYS	15	A	21,07	43,70	2	17,65	0,001	B>A C>A
	154	B	28,78	112,59				
	38	C	27,55	103,17				
UEOY	15	A	13,53	111,67	2	1,86	0,39	
	154	B	13,07	108,36				
	38	C	12,42	93,93				
UEÖÇ	15	A	12,93	131,97	2	6,10	0,05	
	154	B	11,53	100,24				

	38	C	12,42	119,68			
	15	A	9,33	99,67			
UETK	154	B	9,73	105,64	2	0,33	0,84
	38	C	10,08	109,99			

A: BİLSEM; **B:** Özel Eğitim Okulu; **C:** Rehabilitasyon Merkezi; ** Kruskal Wallis H Testi

UEGS: Uzaktan Eğitimdeki Genel Sıkıntılar; **UEÖSO:** Uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklar; **UEDYS:** Uzaktan eğitimde ders sırasında yaşanan sıkıntılar; **UEOY:** Uzaktan eğitimin olumlu yanları; **UEÖÇ:** Uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartları; **UETK:** Uzaktan eğitimde teknoloji kullanımı.

Tablo 5'te yer alan bulgulara göre uzaktan eğitimde yaşanan genel sıkıntılar faktörü [$X^2(2)=13,18$, $p<0,05$] ve uzaktan eğitimde ders esnasında yaşanan sıkıntılar faktöründe [$X^2(2)=17,65$, $p<0,05$] gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Ortaya çıkan farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Mann Whitney U Testi kullanılarak yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadıkları genel sıkıntılar ve derslerde yaşadıkları sıkıntılar faktörüne ait puan ortalamaları özel eğitim okulunda ve rehabilitasyon merkezlerinde görev alan öğretmenlere göre daha düşüktür. Yani BİLSEM'de görev yapan öğretmenlerin genel sıkıntılar ve derslerde yaşanan sıkıntılar faktöründe daha az sorun yaşadıkları yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir (Tablo 5). Ölçeğe ait diğer faktörlerin puan ortalamaları gruplara göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı anlaşılmaktadır ($p>0,05$).

Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşlerinin Puan Ortalamalarının Çalıştıkları Kademeye Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin çalıştıkları kademeye göre puan ortalamalarının karşılaştırılmasına ilişkin istatistiksel analiz sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Öğretmenlerin Çalıştıkları Kademeye Göre Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek	n	Grup	\bar{X}	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p**	Fark
UEGS	89	A	35.31	107.42				
	66	B	35.06	107.08	2	0,51	0,77	
	55	C	34.62	100.49				
UEÖSO	89	A	30.83	89.93				B>A C>A
	66	B	33.48	112.69	2	10,90	0,004	
	55	C	34.49	122.07				
UEDYS	89	A	28.91	113.43				
	66	B	27.47	103.72	2	3,29	0,19	
	55	C	27.11	94.80				
UEOY	89	A	12.55	96.60				
	66	B	13.53	112.48	2	3,34	0,18	
	55	C	13.15	111.53				
UEÖÇ	89	A	11.57	100.72				
	66	B	12.03	111.17	2	1,15	0,56	
	55	C	11.85	106.43				
UETK	89	A	9.47	99.66				
	66	B	9.62	102.19	2	3,76	0,15	
	55	C	10.31	118.93				

A: 1. Kademe; **B:** 2. Kademe; **C:** 3. Kademe ; ** Kruskal Wallis H Testi

UEGS: Uzaktan Eğitimdeki Genel Sıkıntılar; **UEÖSO:** Uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklar; **UEDYS:** Uzaktan eğitimde ders sırasında yaşanan sıkıntılar; **UEOY:** Uzaktan

eğitimin olumlu yanları; **UEÖÇ**: Uzaktan eğitimde öğretmenlerin çalışma şartları; **UETK**: Uzaktan eğitimde teknoloji kullanımı

Tablo 6'da yer alan bulgular uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanaklar faktöründe elde edilen puanların gruplara göre farklılaştığını göstermektedir [$X^2(2)=10,90$, $p<0,05$]. Elde edilen farkın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla yapılan ikili karşılaştırma analizlerine göre 2.kademede ve 3.kademede görev yapan öğretmenlerin puan ortalamalarının 1.kademede görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. (Tablo 6). Ölçeğe ait diğer faktörlere ait puan ortalamalarının gruplara göre anlamlı bir farklılık meydana getirmediği bulgusuna ulaşılmıştır ($p>0,05$).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın bu bölümünde pandemi döneminde özel eğitim okul ve kurumlarında görev yapan öğretmenlerin acil uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin incelenmesi sonucu elde edilen bulgular tartışılmış ve öneriler sunulmuştur. Bu çalışmada Özel eğitim okulunda ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan öğretmenlerin en çok uzaktan eğitimde ders sırasında problemler ve genel sıkıntılar yaşadığı, uzaktan eğitimin olumlu yanları ile çalışma şartlarının daha düşük olduğu saptanırken uzaktan eğitimde teknolojik alt yapı ve araçlarla ilgili sıkıntı çekmedikleri bildirildi. Ayrıca BİLSEM ve rehabilitasyon merkezinde çalışan öğretmenler uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanakların daha fazla olduğu konusunda görüş bildirdiler.

Literatür genel olarak analiz edildiğinde Türkiye'de yapılan araştırma sonuçlarının büyük bir çoğunluğunda da öğretmenlerin pandemi sürecinde yapılan uzaktan eğitim faaliyetlerini yetersiz bulduklarını ifade ettikleri anlaşılmaktadır (Bayburtlu, 2020; Yurtbakan ve Akyıldız, 2020). Yapılan bir araştırmada öğretmenler tarafından eğitimde dijital teknolojinin kullanımında öğretmenler ve öğrenciler arasında ciddi farkların olması, dijital teknolojinin yeterince etkin kullanılmaması ve her öğrenciye fayda sağlayamaması, öğrencilerin bu teknolojiye ulaşmada sorunlar yaşaması eğitim üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı vurgulanmaktadır (European Training Foundation, 2020). Rice ve Dykman (2018) tarafından yapılan çalışmada, uzaktan eğitimde özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin teknoloji kullanımı ile ilgili yetersizliklerinin, öğrencilerin yetersizlikleri ile ilgili bireysel farklılıklarının ve aileler tarafından verilen desteklerin yetersizliğinin başta gelen sorunlar olduğunu ifade etmektedir. Pandemi döneminde BİLSEM'ler üzerinde yapılan bir araştırmada, görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitim süreci için yeterli eğitim teknolojisi donanımında oldukları, BİLSEM ders ve çalışmaların uzaktan eğitim ile yürütülebileceğine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır (Bayram ve Çakmak, 2022). Sarı ve arkadaşları (2023) tarafından BİLSEM'de yapılan araştırmada BİLSEM öğretmenlerinin pandemi sürecinde çevrimiçi derslerde web araçlarını kullandıkları, dersleri genelde zoom programını kullanarak işledikleri, ders süreçlerinde farklı portallar, online videolar, resimler ve çeşitli uygulamaları da kullandıkları sonuçları elde edilmiştir (Sarı vd., 2023). Yurt dışında yapılan bir çalışma, özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin uzaktan eğitim süreçlerinde teknolojik bilgi ve beceri eksikliklerini, öğrencilerin özürlerinden kaynaklı bireysel farklılıklarının ve ailelerle işbirliği yetersizliğinin süreçte öne çıkan en önemli problemler olduğunu göstermektedir (Rice ve Dykman, 2018). Alanyazındaki uluslararası literatür analiz edildiğinde çalışmamızdaki sonucu destekleyen birçok araştırma sonucuna ulaşılmaktadır (Barnum, 2020; Ferlazzo, 2020; Rasmitadilla, vd., 2020). Başka bir çalışmada, pandemi döneminde özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin yaşadıkları en önemli sorunlar arasında materyal kullanılamaması, yetersiz internet erişimi ve aile desteğinin yetersizliği sonuçlarına ulaşılmıştır (Ünay vd., 2021). Yurt dışında yapılan bir başka çalışmada, pandemi sürecinde öğretmenler internet erişiminde yaşanan sorunlar, eğitim yetersizliği ve bilinçsizliği yaşadıkları en büyük sorunlar olarak belirtmişlerdir (Arora ve Srinivasan, 2020). Yapılan başka bir araştırmanın sonuçları öğretmenlerin çevrimiçi eğitimin başlarında Zoom vb çevrimiçi eğitim uygulamalarını kullanımında zorlandıklarını, basit seviyeli sunum ve görsel materyal oluşturdukları, zaman zaman derslerde hazır sunumları tercih ettikleri ve Web 2.0 uygulamalarını ise kullanmadıklarını, öğretmenlerin teknolojik yeterlilik bakımından eksik olduğunu ve teknoloji kullanımı ile ilgili hizmet içi eğitim almadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır (Başaran vd., 2021). Diğer bir araştırmada ise pandemide online ortamda derslerini yürüten öğretmenlerin internet alt yapısı ve donanım yetersizliğine sorunlar yaşadığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Demir ve Kale, 2020).

Mevcut çalışmada özel eğitim okulunda ve rehabilitasyon merkezinde görev alan öğretmenlerin BİLSEM’de çalışan öğretmenlere göre daha fazla uzaktan eğitimde genel ve ders sırasında sıkıntılar yaşadığı saptandı. Bu sonuç doğrultusunda BİLSEM’de görev yapan öğretmenlerin uzaktan eğitimde genel ve derslerde daha az sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Ölçeğe ait diğer faktörlerin puan ortalamaları okullar arasında farklı olsa da istatistiksel olarak okullar arasında anlamlı bir fark olmadığı saptandı.

İlgili literatür incelendiğinde yapılan bir araştırma sonucuna göre daha öncesinde özel eğitim okullarına ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden pandemide çevrimiçi özel eğitim sürecine katılan öğrencilerin derslere motive olamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca aynı araştırma sonuçları özel gereksinimli olan bu öğrencilerin önemli ölçüde problem davranışlarında ilerlemeler olduğunu ortaya çıkarmıştır (Mengi ve Alpdoğan, 2020). Diğer bir çalışmada normal gelişen öğrencilerin devam ettiği okullarda kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin, kaynaştırma öğrencileri ile birlikte teknolojik aletleri derslerinde kullandıklarını ve bu sürecin pandemi dönemi içerisinde olumlu katkıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ertekin, 2022). Bu süreçte üstün yetenekli öğrencilerle yürütülen bir çalışmada ise ders işlenişinde öğretmenlerin görselleri, animasyon ve eğitsel oyunları kullanmasının ders içeriklerinin zenginleşmesine katkı sağladığı, üstün yetenekli öğrencilerin yüksek öğrenme hızları ve ilgileri gibi özellikleri öğretmenlerin derse hazırlanma süreçlerine çok vakit harcamalarına neden olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Bayram ve Çakmak, 2022). Başka bir araştırma sonucunda ise BİLSEM’e devam eden üstün yetenekli öğrencilerin bilgi sevgileri, özgürlükçü ve otonom özellikleri, meraklı olmaları nedeni ile yeni bilgilere açık olmaları, teknolojik yatkınlıkları, geniş ilgi yelpazesi ve kolayca motive olabilmeleri gibi özelliklerinin onları uzaktan eğitime daha yatkın hale getirdiği sonuçlarına ulaşılmıştır (Alpaslan, 2020). Livari ve arkadaşları tarafından yapılan bir başka çalışmada, öğrencilerin tümünün online eğitime katılmada benzer olanaklara sahip olmadığı ve özel eğitim okullarındaki öğrencilerin online eğitime zamanında katılma, ekrana dikkat etme, kısa dikkat süresi, eğitim sürecinde aile desteği gibi konularda zorluk yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır (Livari, 2020). Bir diğer çalışmada ise pandemi sürecinde daha önce özel eğitim okullarına devam eden özel gereksinimli öğrencilerin ekrana odaklanma sorunu yaşamaları nedeni ile online eğitimden gereği gibi yararlanamadıkları, gelişimlerinde gerilemeler olduğu, eğitim faaliyetlerine katılmak istememeleri gibi problemler yaşandığı sonuçlarına ulaşılmıştır (Burgess ve Sievertsen, 2020). Üstün potansiyelli öğrencilerin Covid-19 pandemi sürecinde yürütülen çevrimiçi eğitim faaliyetlerine yönelik görüşlerini inceleyen bir çalışmada, katılımcıların uzaktan eğitim sürecini etkileşimsiz ve yetersiz bulduğu sonucuna ulaşılmıştır (Duraku ve Hoxha, 2020). Yapılan bir başka çalışmada üstün potansiyelli öğrencilerin online eğitimde derslerden çabuk sıkıldıkları, iletişim problemleri yaşadıkları ve etkinliklerin sınırlı olması gibi sorunlar ifade ettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır (Bayram ve Çakmak 2022). Pandemi sürecinde BİLSEM’lerle ilgili olarak yapılan diğer bir çalışmadan elde edilen sonuçlar ölçme değerlendirme konusundaki sıkıntılar, iletişimsizlik, bilimsel araştırma konusundaki problemler ve kazanımların uzaktan eğitim süreçleri ile uyumsuzluğunun BİLSEM’de görev yapan öğretmenlerin yaşadıkları başta gelen sorunlar olduğu sonucu elde edilmiştir (Sarı vd., 2023). Atıcı Kaya ve Karabatak (2022), tarafından yapılan çalışmanın sonuçları, öğretmenlerin çevrimiçi özel eğitimde sınıf yönetiminde, özel gereksinimli öğrencilerinin dikkatlerinin çekilmesi ve sürdürülmesinde, teknolojik imkanlarda, ders süresinde, geri bildirim verilmesinde, sınıf disiplninde ve iletişimde bazı problemler ve eksiklikler yaşandığını ortaya koymaktadır (Atıcı Kaya ve Karabatak, 2022). Tarhan ve arkadaşları (2022) tarafından pandemi sürecinde BİLSEM’ler üzerinde yapılan çalışmada, BİLSEM öğrencilerinin pandemi sürecinde tablet, bilgisayar, çevrimiçi toplantı araçlarını yoğun olarak kullandıkları, en çok internet bağlantı problemi yaşadıkları, çevrimiçi süreci yararlı bulurken yüz yüze eğitim sürecinin daha faydalı olduğunu ifade ettikleri sonuçları elde edilmiştir (Tarhan vd., 2022). BİLSEM’ler üzerinde yapılan bir başka çalışmada, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun çevrimiçi derslerde internet alt yapısına ilişkin sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir (Sarı vd.,2023). Pandemi sürecinde BİLSEM’lerde ilgili yapılan bir çalışmada BİLSEM’de görev yapan öğretmenlerin eğitim süreçlerinde karşılaştıkları en önemli sorunun internet alt yapısı olduğu; motivasyon kaybı, fiziksel ortam, iletişim engelleri, materyal kullanım problemleri gibi sorunlarında bunu izlediği sonucuna ulaşılmıştır (Sarı vd.,2023).

Bu çalışmada uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere sağladığı olanakların 2.kademede ve 3.kademede görev yapan öğretmenlerde 1.kademede görev yapan öğretmenlere göre daha yüksek olduğu belirlendi. Ölçeğe ait diğer faktörlerin puan ortalamaları okullar arasında farklı olsa da istatistiksel olarak okullar arasında anlamlı bir fark olmadığı saptandı.

Yapılan bir araştırmada çevrimiçi eğitim sürecinin, özel eğitim alanında birinci, ikinci ve üçüncü kademelerde çalışan öğretmenlerin derste özel eğitim yöntemleri ile yüz yüze eğitim yapabilmek imkanını ortadan kaldırması nedeni ile özel gereksinimli öğrencilerin ciddi ölçüde eğitim imkanından mahrum kaldığını ve öğrencilerin farklı gelişimsel özellikleri nedeni ile özel eğitim ve öğretim çalışmalarını çevrimiçi yapmasını zorlaştığı, özel eğitim sürecinde çok önemli roller üstlenen öğretmenlerin öğreticilik rolünün de arka plana itildiği vurgulanmıştır (Mengi ve Alpdoğan, 2020). Pandemi sürecinde birinci, ikinci ve üçüncü kademelerde eğitim gören otizmli öğrenciler ve aileleri üzerinde yapılan bir araştırmada ise, öfke, konsantrasyon güçlüğü ve hiperaktivitenin en sık yaşanan davranış problemleri olduğu, öğrencilerin %37,6'sının eğitim desteği alamadığı, %74,1'inin tedavi göremediği, otizmli öğrencilerin %33'ünün günde 4 saatten fazla ekran başında vakit geçirmelerine ulaşılmıştır. Ayrıca araştırma sonucu ailelerin %61,2'sinin pandemi sürecini öğrencilerin yüz yüze eğitime devam etmesinden daha zor olarak değerlendirdiği bulgusunu göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre pandemi, otizmli öğrencilerin günlük rutinlerini, özel eğitim, rehabilitasyon ve sağlık hizmetlerini sekteye uğratmış, ayrıca davranış sorunlarını da arttırmıştır (Aykutlu vd., 2023). Yapılan bir araştırmada, çevrim içi eğitimin özel eğitim çalışmalarının mantığına uygun olmadığı, özüne ve ruhuna aykırı olduğu ve çevrimiçi eğitim ile özel eğitimde çok önemli sorunların ortaya çıktığı; bireysel planlamalar, eğitim öğretim çalışmalarına devam edilebilmesi, araç-gereç ve dijital teknolojinin işlevsel olarak kullanılması ile ilgili problemler ile öğrencilerdeki motivasyon düşüşü ve sorunlu davranışların artması gibi bulgular elde edilmiştir (Mengi ve Alpdoğan, 2020). Ünay ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları incelendiğinde, özel eğitim alanında tüm kademelerde çalışan öğretmenlerin pandemi sürecinde karşılaştıkları en önemli sorunlar olarak materyal kullanımı ile ilgili yetersizlikler, internete ulaşım problemleri ve ebeveyn desteğini yetersizliğini açıkladıkları anlaşılmaktadır (Ünay vd., 2021). Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmamızdan farklı olarak tüm kademelerde çalışan öğretmenler çalışmaya dahil edilmiş ancak aralarında karşılaştırma yapılmamıştır.

Çalışmamızdan elde edilen sonuçlar doğrultusunda; öğretmenlerin özel eğitimde uzaktan eğitim ve teknoloji kullanımı gibi konularla ilgili yeterliliklerini arttıracak eğitimler düzenlenmesi, benzer bir pandemi ihtimali için, özel eğitime dönük ders videolarının hazırlanması, veli ve öğretmenlerin uzaktan eğitim süreçleri için hazırlanması ve uzaktan eğitim uygulamalarının etkililiğini arttıracak teknolojik alt yapıya ilişkin hazırlıkların yapılması, olası bir çevrimiçi eğitim sürecinde özel eğitim eğitimde çevrimiçi kullanılacak eğitsel malzemelerin öğrencilerin gereksinimlerine uygun olacak biçimde gerekli düzenlemelerin yapılması, özel gereksinimli öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde öğrenme becerilerini arttırabilecek özel eğitim yöntemleri geliştirilmesi üzerinde çalışmalar yapılması önerilir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Birinci yazar, % 100 oranında katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma herhangi bir destek almamıştır. 2021-2022 eğitim-öğretim döneminde araştırma yapılan okullarda özel eğitim alanında çalışan öğretmenlere teşekkür ederim.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Allouh, A. M., Qadhi, S. M., Hasan, M. A., & Du, X. (2021). Teachers' self-efficacy and online teaching during COVID-19 pandemic in Qatari governmental schools. *International Journal of Learning, Teaching, and Educational Research*, 20(11), 17-41. <https://doi.org/10.26803/ijlter.20.11.2>
- Alpaslan, M. (2020). Öğretim üyelerinin özel yeteneklilerin eğitiminde uzaktan eğitimin kullanımına yönelik görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 126-147. https://dergipark.org.tr/pub/auad/issue/55639/761315#article_cite
- Arora, A. K., & Srinivasan, R. (2020). Impact of pandemic COVID-19 on the teaching-learning process: A study of higher education teachers. *Indian Journal of Management*, 13(4), 43-56. <https://www.indianjournalofmanagement.com/index.php/pijom/article/view/151825>. DOI: 10.17010/pijom/2020/v13i4/151825
- Aykutlu, H. C., Yıldırım, G. B., Bozatlı, L., Köse, B. E., & Görker, I. (2023) Otizmlı çocuklar ve aileleri için pandemi dönemi nasıl geçti? yaşanan zorluklar ve psikososyal etkiler. *Nam Kem Med J*, 11(4), 346-353. https://cms.namikkemalmedj.com/Uploads/Article_63804/nkmj-11-346-En.pdf. DOI:10.4274/nkmj.galenos.2023.86158
- Başaran, M., Ülger, I. G., Demirtaş, M., Kara, E., Geyik, C. & Vural, Ö. F. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin teknoloji kullanım durumlarının incelenmesi. *OPUS-International Journal of Society Researches*, 17(37), 4619-4645. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1664600>. DOI: 10.26466/opus.903870
- Bayram, Z. & Çakmak, M. A. (2022). Uzaktan eğitim sürecinde özel yetenekli öğrencilerle sosyal bilgiler eğitimi: öğretmen görüşleri. *International Social Sciences Studies Journal*, 8(97), 1308-1318. e-ISSN:2587-1587 <https://sssjournal.com/?mod=tammetinvevakaleadi=vekey=61151DOI:10.29228/sssj.61151>
- Barnum, M. (2020). How did America's remote-learning experiment really go? Chalkbeat. <https://www.chalkbeat.org/2020/6/26/21304405/surveys-remote-learning-coronavirus-success-failure-teachers-parent>
- Bayburtlu, Y. S. (2020). COVID-19 Pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe Eğitimi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 131-151. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44460>
- Berber, Ş., Akca, M., & Küçükoğlu, M. (2022). Yükseköğretime Covid-19 bulaşınca: salgın sürecinde öğrenci ve akademisyenlerin uzaktan eğitim faaliyetlerine ilişkin deneyimleri üzerine bir değerlendirme. *Yükseköğretim Dergisi*, 12(1), 102-121. DOI: 10.2399/yod.21.816132
- Boydak, Ö. M., Karagözlüoğlu, A. A., & Yapıcı, Z. (2021). Bilim ve Sanat Merkezi öğrencilerinin covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitime yönelik algıları: Bir metafor analizi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 8(3), 319-342. <https://doi.org/10.33907/turkjes.933298>
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi süreci ve pandemi sonrası dünyada eğitime yönelik değerlendirmeler: Yeni normal ve yeni eğitim paradigması. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 112-142. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1215818>
- Burgees, S., & Sievertsen, H. H. (2020). Schools, Skills, and Learning: The impact of COVID-19 on Education. Retrieved 12 Ağustos 2020, from VOX CEPR Policy Portal website: <https://voxeu.org/article/impact-covid-19-education>
- Casacchia, M., Cifone, M., Giusti, L., Fabiani, L., Gatto, R., Lancia, L., & Roncone, R. (2021). Distance education during COVID 19: an Italian survey on the university teachers' perspectives and their emotional conditions. *BMC medical education*, 21(235), 1-17. <https://bmcmmededuc.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12909-021-02780-y>

- Demir, S. & Kale, M. (2020). Öğretmen görüşlerine göre, Covid-19 küresel salgını döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 15(8), 3445-3470. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44492>
- Deniz, Ö. P., & Evcı-Kiraz, E. D. (2020). COVID-19 Pandemi sürecinde şehir sağlığı çalışmaları. *Biotechnol and Strategic Health Research, 1(Özel Sayı)*, 147-151, doi: 10.34084/bshr.726231
- Duraku, Z. H., & Hoxha, N. (2020). The impact of COVID-19, school closure, and social isolation on gifted students' wellbeing and attitudes toward remote (online) learning. *Impact of the COVID-19 Pandemic on Education and Wellbeing*; Duraku, ZH, Ed, 130-169.
- Erden, N. (2021). Covid-19 Pandemi sürecinde özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine devam eden özel gereksinimli çocukların ailelerinin kurumlardan beklentisi [*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi*]. *Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi*. KKTC.
- Ertekin, F. (2022). Covid-19 Pandemi döneminin Bep hazırlama ve öğretimsel uygulama sürecine etkilerine yönelik öğretmen görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı.
- European Training Foundation (ETF). (2020). Coping with COVID-19: Mapping education and training responses to the health crisis in ETF partner countries. *Torino, Italy: ETF Publishing*, <https://www.etf.europa.eu/en/news-and-events/news/mapping-covid-19-overview>.
- Ferlazzo, L. (2020). We might have gotten remote learning wrong. We can still fix this school year— Education Week. <https://www.edweek.org/tm/articles/2020/05/13/we-mighthave-gotten-remote-learning-wrong.html>
- Hamilton, L. S., Kaufmann, J. H., & Diliberti, M. K. (2020). Teaching and leading through a pandemic: Key Findings from the American Educator Panels Spring. COVID-19 Surveys. https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA168-2.html
- Hill, F. (2020). The pandemic is a crisis for students with special needs. *The Atlantic*. <https://www.theatlantic.com/education/archive/2020/04/special-education-goes-remote-covid-19-pandemic/610231/>
- Hovardaoğlu, S. (2007). *Davranış Bilimleri İçin Araştırma Teknikleri*. Hatiboğlu Yayınları.
- Irmak, H., Kaya-Atıcı, E., & Karabatak, S. (2022). Uzaktan özel eğitim sınıflarının yönetiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (9), 195-213. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mkuefder/issue/70958/1086311>
- Kan A, & Yel, E. (2019). The relationship between self-efficacy beliefs of teacher candidates and their attitudes about computer-assisted instruction. *International Online Journal of Educational Sciences*, 11(3), 248-264. <https://doi.org/10.15345/iojes.2019.03.01>
- Kavuk, E., & Demirtaş, H. (2021). COVID-19 Pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı zorluklar. *E-Uluslararası Pedandragoji Dergisi*, 1(1), 55–73. Erişim bağlantısı: <https://www.e-ijpa.com/index.php/pedandragoji/article/view/20>.
- Kara, E. (2020). “COVID-19 Pandemisindeki dezavantajlı gruplar ve sosyal hizmet işgücünün işlevi”. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 28-34. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1128141>.
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M., Esendemir, N. & Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 19, 220-241. DOI: 10.29000/rumelide.752297.
- Karip, E. (2020). COVID-19: Okulların kapatılması ve sonrası. <https://tedmem.org/vurus/covid-19-okullarin-kapatilmasi-ve-sonrasi>.
- Karakaya, İ. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. A. Tanrıoğen (Edt.) Bilimsel araştırma yöntemleri. Anı Yayıncılık.

- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (14. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. 1. Baskı. Pegem A Yayıncılık.
- Lıvarı, N., Sharma, S., & Ventä-Olkkonen, L. (2020). Digital transformation of everyday life–How COVID-19 pandemic transformed the basic education of the young generation and why information management research should care? *International Journal of Information Management*, 102183. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2020.102183>
- Mengi, A. & Alpdoğan, Y. (2020). Covid-19 Salgını sürecinde özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 413-437. DOI: 10.37669/milliegitim.776226.
- McClain-Nhlapo, C. (2020). An inclusive response to COVID-19: Education for children with disabilities. *Global Partnership for Education*, <https://www.globalpartnership.org/blog/inclusive-response-covid-19-education-children-disabilities#.XrkzNc8jav8>.
- Özcan, B. & Saraç, L. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmen çevrimiçi uzaktan eğitim rol ve yeterlikleri: Beden eğitimi öğretmenleri örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 459-475, DOI: 10.37669/milliegitim.787127
- Özer, M., Suna, E., Çelik, Z., & Aşkar, P. (2020). Covid-19 salgını dolayısıyla okulların kapanmasının eğitimde eşitsizlikler üzerine etkisi. *İnsan ve Toplum*, 10(4), 217-246. https://dergipark.org.tr/tr/pub/insanvetoplum/issue/71116/1139743#article_cite
- Parmigiani, D., Benigno, V., Giusto, M., Silvaggio, C., & Sperandio, S. (2021). E-inclusion: online special education in Italy during the Covid-19 pandemic, *Technology, Pedagogy and Education*, 30(1), 111-124, DOI: 10.1080/1475939X.2020.1856714
- Rasmitadilla, Aliyyah, R.R., Rachmadtullah, R., Samsudin, A., Syaodih, E., Nurtanto, M., & Tambunan, A.R.S. (2020). The perceptions of primary school teachers of online learning during the COVID-19 pandemic period: A case study in Indonesia. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 7(2), 90-109. DOI: <https://doi.org/10.29333/ejecs/388>
- S. R. E. Permata, R., Ramadhani, F., & K. N. Putri, A. (2022). Special Education Teachers' Self-efficacy in Inclusive Schools During the COVID-19 Pandemic. *KnE Social Sciences*, 7(18), 257–269. <https://doi.org/10.18502/kss.v7i18.12392>
- Rice, M. F., ve Dykman, B. (2018). The emerging research base for online learning and students with disabilities. *Handbook of research on K-12 online and blended learning*, 189, 206. https://www.academia.edu/36429116/The_emerging_research_base_for_online_learning_and_students_with_disabilities.
- Sağlık Bakanlığı. (2020). COVID-19 Nedir? Web: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html>.
- Sarı, H., Çevik, Ö., Özkan, H. İ., & Ünalmiş, M. (2023). COVID-19 Salgını Sürecinde Bilim ve Sanat Merkezlerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Turkish Special Education Journal: International*, 5(1), 130-149. https://dergipark.org.tr/tr/pub/tseji/issue/77860/1356854#article_cite
- Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2010). Teacher self-efficacy and teacher burnout: A study of relations. *Teaching and Teacher Education*, 26, 1059-1069. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2009.11.001>
- Smith, C. (2020). Challenges and opportunities for teaching students with disabilities during the COVID-19 pandemic. *International Journal of Multidisciplinary Perspective in Higher Education*, 5(1), 167-173. <https://doi.org/10.32674/jimpe.v5i1.2619>

- Tarhan, D., Özdemir, D., Kılıç, Ş., & Akboğa, M. (2022). Pandemi sürecinde eğitim ve eğitim araçları üzerine özel yetenekli öğrencilerin görüşleri. *Bilim Armonisi*, 5(1), 66-75. <https://doi.org/10.37215/bilar.1071090>
- Tekin, O. (2020). Uzaktan eğitim kullanılan hizmet içi eğitim programlarına yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Eğitimde kuram ve uygulama*, 16(1), 20-35. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1011972>.
- Ünay, E., Erdem, R., & Çakıroğlu, O. (2021). Covid-19 sürecinde özel eğitimde uzaktan eğitim uygulamaları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(Özel Sayı), 158-184. <https://doi.org/10.19171/uefad.845915>
- Yapar, N. E., Sağır, Ş. U., & Bozgün, K. (2022). COVID-19 Pandemi sürecinde EBA Platformu çevrim içi uzaktan eğitimleri hakkında öğretmen görüşleri. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 23(2), 1891–1933. <https://doi.org/10.29299/kefad.975538>
- Yurtbakan, E., & Akyıldız, S. (2020). Sınıf öğretmenleri, ilkokul öğrencileri ve ebeveynlerin COVID-19 izolasyon döneminde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri hakkındaki görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(6), 949-977. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43780>
- Williams, R. L. (2020). Special education teachers experiences and efficacy during a pandemic (COVID-19) [Unpublished Master's dissertation]. *The University of Arizona*. <https://hdl.handle.net/10150/650877>
- Wolfman-Arent, A. (2020). Special education during coronavirus: What should parents tolerate, demand? WHY. <https://why.org/articles/special-education-during-coronavirus-what-should-parents-tolerate-demand/>
- WHO. (2020). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on 2019 novel coronavirus, Web: <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-openingremarks-at-the-media-briefing-on-2019-novel-coronavirus>.